

**РЕДОВНА НАЦИОНАЛНА
МЮСЮЛМАНСКА КОНФЕРЕНЦИЯ**

OLAĞAN MİLLİ MÜSLÜMANLAR KONFERANSI
NATIONAL MUSLIM CONFERENCE

المؤتمر الإسلامي الوطني الاعتيادي

24.01.2016

**МАНДАТЕН ОТЧЕТЕН
ДОКЛАД
НА ГЛАВНИЯ МЮФТИЯ**

2011–2016

A3 *избирам
моя главен мюфтия*
Benim Müftüm, Benim Seçimim
I choose my Grand mufti
أنا أنتخب مفتي بلدي

**МАНДАТЕН ОТЧЕТЕН
ДОКЛАД
НА ГЛАВНИЯ МЮФТИЯ
ЗА ПЕРИОДА 2011–2016 Г.**

Д-р Мустафа Хаджи, главен мюфтия

МЮСЮЛМАНСКО ИЗПОВЕДАНИЕ
Главно мюфтуйство

© МЮСЮЛМАНСКО ИЗПОВЕДАНИЕ
Главно мюфтийство, София, 2016

www.grandmufti.bg

Уважаеми дами и господа делегати на редовната Национална мюсюлманска конференция,

Мандатът на настоящото ръководство на Мюсюлманско изповедание (МИ) започна на 12 февруари 2011 г. с вашия свободен, демократичен избор и гласуваното доверие, което имахме честта да получим аз и моите колеги. В края сме на един пълен мандат на ръководството Мюсюлманско изповеданието, чийто естествен завършек е днешната редовна Национална мюсюлманска конференция.

През последните пет години от вековната история на институцията бяха преодолені множество предизвикателства, благодарение на обединения подход на всички нас като мюсюлмани. Единството се открие като предпоставка и катализатор за бъдещи успехи, а вярата бе водещата сила в сложните процеси вътре в Изповеданието и тяхната проекция върху всеки един член на мюсюлманската общност в България.

На фона на международните събития религията се открие като неотменим фактор в цивилизационния път на човешкия род. Със своята отдаденост във вярата мюсюлманите в страната поставиха ясна разграничителна линия между стремежите на възприелите крайно радикално поведение псевдомюсюлмани и носителите на автентичните религиозни ценности на исляма. Макар събития в световен мащаб да очернят доброто име

на исляма, мюсюлманите в България се доказаха като представители на миролюбивия, сплотяващ и добродетелен ислям. Това, разбира се, не е даденост и ние трябва да полагаме целенасочени усилия, за да съхраним страната ни като остров на мира и толерантността, като модел за мирното съжителство на религии и етноси.

Ислямът е характерен с универсалността си, както от гледна точка на време, така и от гледна точка на място. Това дава възможност на мюсюлманите да живеят според принципите на исляма винаги и навсякъде. Коранът, който е първоизточник за напътствие, съдържа всички основни наставления, от които мюсюлманите се нуждаят. Прилагането им обаче винаги и навсякъде се нуждае от правилното тълкуване на теолозите, или тъй наречения иджтихад.

Преди да говорим за иджтихад, е необходимо да отбележим, че Коранът и хадисите биват два вида: единият вид представляват текстове с недвусмислено значение, които не подлежат на тълкуване, докато вторият вид са текстове, съдържащи в себе си повече от едно значение, които са предмет на тълкуване. В този смисъл тълкувателите не са свободни в иджтихада, те винаги се съобразяват с принципите и целите на исляма, а именно обезпечаване щастието на човешкия род, както и справедливото управление на обществото. Ето защо теолозите, правейки иджтихад, се съобразяват и с традициите на обществото, в което живеят. В противен случай рискуват да проповядват на хората принципи, които не могат да бъдат разбрани и съответно не могат да бъдат прилагани в реалния им живот.

Религията е силен идентификационен маркер, формиращ своеобразна култура. Автентичната религиозна култура е елемент от психологическото, социалното и икономическото устройство, основано върху ценностна система, създадена от съществуващите в определено време възприятия на човешките индивиди за принадлежност и идентичност. Този фактор, от една страна, осигурява проявлението на постоянните компонен-

ти в рамките на даден процес, а от друга страна, играе ролята на двигател, който задейства потенциалните компоненти.

Обществата с изграден религиозно-културен облик притежават силно развито – основано на пространствено-времеви възприятия – чувство за самоличност и принадлежност, което им помага да задействат психологическите, социалните и икономическите фактори, необходими за нови и нови съзидателни стратегически инициативи.

Мюсюлманско изповедание е държавотворна институция, създадена в началото на Третата българска държава с основен приоритет да гарантира свободното изповядване на ислямската религия, да организира и ръководи религиозния живот на мюсюлманите в страната. Като такава институция тя се е запазила през последните над сто години и продължава да бъде единствената по рода си институция, която категорично съблюдава качеството в религиозния живот на мюсюлманите, авторитетно взема отношение по актуални въпроси, свързани с религиозно-просветния живот в страната, и развива широка социална дейност, поставяйки акцент на усилията от хората за хората.

Религиозно-проповедническа дейност (Иршад)

Въпреки плахите опити до 2011 г. да се разкрие отдел „Иршад“, който да е изцяло ангажиран с призоваването, на практика това се осъществява едва през 2012 година. Целта на този отдел е да представя исляма на широката общественост по разбираем за нашето съвремие начин. Може да се каже, че това е основната дейност на Изповеданието, а всички останали дейности спомагат за нейното осъществяване. Призоваването към исляма означава да се изведе на преден план истинското лице на религията ни. Това е приоритет в нашето съвремие, тъй като сме свидетели на опити ислямът да се използва за реализация на радикалните виждания на някои хора, определящи себе си като защитници на ислямската кауза, което пък води до разкриване на

възможности пред други за обвинения и нападки срещу религията на Аллах.

Не липсват и опити за използване на Изповеданието за политически цели от различни политически формации, което винаги носи вреди както на исляма, така и на мюсюлманите, тъй като религията е съкровено чувство и убеждения, които не бива да се похабяват за преходни политически цели.

Ако към всичко това прибавим и необходимостта от повишаване на образователния ценз на имамите и служителите в Изповеданието, ще видим, че отдел „Иршад“ е жизненонеобходим в структурата на Мюсюлманско изповедание. Този отдел разгръща дейностите си в няколко направления:

- А) Дейности, свързани с призоваването на мюсюлманската общност и запознаването на мюсюлманите с тяхната религия. За целта са назначени ваизи (проповедници) – мъже и жени, които да посещават различни населени места и да проповядват принципите на исляма, като се използват и различни поводи като мевлиди, погребения и пр.
- Б) Дейности, имащи за цел призоваване към религиозните принципи на исляма на младежи от мюсюлмански произход – ученици или студенти. Просветителската дейност, насочена към тази част от общността, се осъществява чрез провеждане на семинари, курсове и лекции, като семинарите и курсовете се реализират по време на ваканциите. В тази насока бяха постигнати резултати, които, освен че способстват за повишаване на религиозната култура на младите хора, са и мерило за тяхната привързаност към Изповеданието. За провеждането на въпросните семинари и лекции се привличат специалисти и преподаватели от различни структури на Изповеданието, но най-вече от преподавателите във Висшия ислямски институт (ВИИ).

- В) Друга сфера, в която се развива дейността на отдела, е организиране на религиозни мероприятия за жени. Факт е, че ислямът отдава голямо значение на положението на жената и нейните права. Изхождайки от това, отдел „Иршад“ организира курсове и семинари за жени и девойки в различни периоди от годината, така че да не се нарушава житейският им ритъм, тъй като някои от тях са ангажирани със земеделска дейност през лятото, а други са заети с обучение през зимата и пр. За целта също се привличат кадри от Изповеданието, но най-вече от жените, които се занимават с просветна дейност в Изповеданието. Не са изключения и седмичните беседи с жени в различни населени места, особено през зимния период и през месец Рамазан. Проповедническата дейност от жени за жени показва, че такива дейности са жизненонеобходими и те трябва да продължат и за в бъдеще.
- Г) Изброявайки дейностите по основните функции на отдел „Иршад“, не може да подминем и организирането на ежегодни срещи на завършилите висше ислямско образование в страната и чужбина. Това са срещи семинари, които дават възможност на тези кадри да се запознаят с дейността на Изповеданието; ако е необходимо, да дадат своите препоръки за подобряване на работата, както и за намиране начини за реализация на някои нови проекти. Тези срещи-семинари, въпреки че водят началото си от 2005 г., през последните години се превърнаха в коректив на дейността на Изповеданието. Заедно с това се канят и видни личности от страната и чужбина, които, изнасяйки лекции, допринасят за обогатяването на познанията за съвременната обстановка в световен и регионален мащаб.
- Д) Жизненоважна е дейността на отдела, свързана с повишаване на квалификацията и квалификационния ценз

на имамите. Имамите са гръбнакът на Изповеданието, защото те са най-близо до мюсюлманите и са лице в лице с техните проблеми. В тази насока се провеждат периодично изпити на имамите – за определяне степента на квалификация на всеки от тях. Въз основа на резултатите от тези изпити се организират преквалификационни курсове. За отбелязване е, че доста от имамите не се решават да седнат отново на ученическата скамейка, но след провеждането на такива курсове участниците искат да участват повторно, водени от стремеж за повишаване на квалификацията си. Тези дейности, освен че дават по-добра възможност за реализация на имамите, способстват и за тяхната по-голяма съпричастност към политиката на Изповеданието. Последното проличава особено по време на провежданите кампании за набиране на средства за социални дейности.

Съвсем нов е методът за атестиране и оценяване на дейността на имамите по точкова система, която мисля, че прецедент в религиозната сфера, защото поне в съседните страни само при нас се прилага. Това дава възможност за справедливо оценяване на работата на всеки имам, а също така е и добър стимул за подобряване на квалификацията им. Към настоящия момент 75% от заетите в системата на МИ имами са били подложени на тази атестационна процедура. В резултат на тази активна и убедителна дейност в рамките на този мандат броят на имамите, които получават редовни трудови възнаграждения, се увеличи с 21% .

През 2012 г. за първи път беше проведен специализиран курс за правилно четене на Коран-и Керим. Този курс продължава да се провежда, като завършилите го имат много по-добри познания относно правилното четене на Корана, а също така и увереност в своята практическа дейност.

Известно е на всички, че недостигът на имами в страната е факт. За решаването на този проблем Мюсюлманско изповеда-

ние разкри едногодишен курс за имами в с. Устина, обл. Пловдив. Тъй като резултатите от този курс бяха окуражаващи, в началото 2015 г. беше открит подобен курс и в гр. Шумен. Прави впечатление, че завършилите тези курсове започват работа като имами в различни краища на страната. Заедно с това немалък брой от тях се записват на обучение на Висшия ислямски институт (ВИИ). Това е ярък показател, че въпросните курсове за имами, освен че дават добри познания по основните ислямски дисциплини, насърчават курсистите да продължат образованието си независимо от своята възраст. За периода от 2012 до 2015 г. в споменатите курсове са се обучавали 165 курсиста.

За по-висока ефективност на отдела по Районни мюфтийства са назначени експерти „Иршад“, които да развиват дейността по региони.

С тази си функция Изповеданието е ярък пример за институция, насърчаваща образователно-възпитателния процес на своите служители през целия живот.

Просветно-образователна дейност

Просветно-образователната дейност на Мюсюлманско изповедание, организирана и контролирана от отдел „Образование“, е продиктувана от първия низпослан аят в Корана: „Чети“, а също така и от хадиса, според който всеки мюсюлманин е длъжен да се обучава и да се развива. В контекста на нашата сфера на дейност става въпрос предимно за религиозно обучение. В тази връзка Мюсюлманско изповедание е разкрило на територията на страната три средни общообразователни духовни училища (СОДУ) и Висш ислямски институт. Ако разгледаме обучението в тях поотделно, ще видим следната картина:

- A) Средните мюсюлмански духовни училища съществуват съгласно Закона за предучилищното и училищно образование и са под прекия контрол на Министерството

на образованието. Те имат четиригодишен курс на обучение, което дава възможност на завършилите ги младежи и девойки да получат дипломи, които са признати в страната и чужбина. Следователно могат да продължат обучението си в различни университети и в различни сфери на образованието. Те вече има над 1500 випускници. През последните пет години бяха направени стъпки към подобряване качеството на преподаване и въвеждане на по-добра дисциплина в тях, но не чрез методите на принуда, а чрез методите на убеждение и скъсяване на дистанцията между ученици и преподаватели.

В тази връзка бяха назначени преподавателски кадри, които се ползват с авторитет не само във въпросните учебни заведения, но и сред мюсюлманската общност. Това дава възможност за спечелване на доверието както на учениците, така и на техните родители. Не може да се отрече и личният пример на целия персонал в тези училища. През тези учебни заведения са преминали ученици, които са показали завидни резултати по различни дисциплини, а също така са и успешни участници в регионални и национални състезания, в които заемат първи места.

Религиозната подготовка в тези училища също е подобрена, тъй като се провеждат не само занятия по програмата, но и извънкласна дейност по избираеми предмети.

Бяха изградени нови сгради за нуждите на СОДУ–Момчилград и СОДУ „Нюваб“–Шумен, като тези сгради изцяло покриват съвременните европейски изисквания. Това допринесе за по-добрия имидж на тези училища, което е видно от броя на желаещите да се обучават в тях през последната учебна година. Същото се планира и за училището ни в Русе.

- Б) Висшият ислямски институт е продължение на СОДУ в религиозната им част. Курсът на обучение във ВИИ също е четири години, открит с решение на Министер-

ския съвет, тъй като той е разкрит по Закона за вероизповеданията, а не по Закона за висшето образование.

През последните години в института вече работят преподаватели, които са български граждани, завършили докторска степен по основните религиозни дисциплини. Някои от тях са възпитаници на този институт, които са завършили магистърска и докторска степен и са се завърнали, за да работят за благо на мюсюлманите в България.

Въпреки всички трудности, които среща учебното заведение, налице са доста постижения в образователната сфера и практическата реализация. Практическият стаж, който преминават студентите по религиозните и педагогически специалности, е ярък пример за това. От тази година по инициатива на самите студенти биват посещавани населени с мюсюлмани места, където няма имами, за да се провеждат петъчни молитви. Разноските се поемат от фонд „Ислямско образование“ към Главно мюфтийство (ГМ). Също от този фонд се дават стипендии на ученици от СОДУ и на студенти от ВИИ.

- В) Коран-курсовете също са сред основните дейности на отдел „Образование“. Ние отчитаме, че броят на тези курсове расте всяка година, но заедно с това нараства и качеството на обучение. За целта отдел „Образование“ издава ежегодно учебни помагала за Коран-курсовете, които са на български и турски език. Те спомагат за по-лесното усвояване на основните познания за исляма, а също така и уеднаквяват начина на преподаване в цялата страна. Провеждането на състезания всяка година по региони и на централно ниво се осъществява благодарение на тези програми.

За периода 2011–2015 г. в страната са проведени над 2800 летни Коран-курса, които са просветили около 50 000 подрастващи в основите на ислямската религия.

- Г) Организирането на екскурзии и семинари в страната и чужбина за учащи е друга насока, в която отдел „Образование“ развива своята дейност. Организирането на летни лагери за ученици е начин да се спечели доверието и на родителите, които вече настоятелно искат Главно мюфтийство да организира повече мероприятия за децата.
- Д) От 2015 г. стартира нова дейност в образователна насока, а именно: откри се стипендиантска програма за студенти, обучаващи се в български ВУЗ-ове. Това е първа крачка в тази насока, която тепърва ще се развива, тъй като интересът от страна на студентите е голям.

Естествено, всички тези дейности се осъществяват чрез дарителски кампании, които отделът организира, и най-вече чрез станалата популярна дарителска кампания за религиозно обучение през месец Рамазан. Няма как да не благодарим и на Диянетата на Република Турция за оказаната морална и материална помощ в сферата на образованието, които са договорени още през 1998 г. на междудържавно ниво.

За периода 2011–2015 г. само дарителската кампания за Седмицата на ислямското образование е набрала над 500 000 лв., като се наблюдава ръст с всяка изминала година.

- Е) Отдел „Образование“ организира и срещи с ученици и студенти, които се обучават и извън България и най-вече в Република Турция. Това дава възможност тези учащи се да чувстват подкрепата на Главно мюфтийство, а също и да не се забравя потребността от тяхната дейност сред мюсюлманите в България.

Научноизследователска дейност

Разкриването на Научноизследователски център (НИЦ) към Висшия ислямски институт през 2013 г. е сравнително нова придобивка за Мюсюлманско изповедание и респективно за мюсюлманите в страната. Този център беше необходим не само на ВИИ, но и на цялото Изповедание и на мюсюлманската общност в България. Факт е, че светът се променя с много бързи темпове и че мюсюлманските теолози са призвани да дават отговори на много въпроси, касаещи съвременния начин на живот. Често те прибягват към интерпретации на основните източници (айети и хадиси), които са създадени от учени през миналите векове. Това потенциално води до неправилно разбиране на основните принципи на исляма. Ето защо изследователският център е необходим, за да се търсят възможности за съвременното разбиране и прилагане на исляма в условията на днешна европейска България.

Целта на НИЦ е да допринесе по научен път за представянето на исляма и ислямската култура в Република България, а и извън нея. Научноизследователският център към Висшия ислямски институт е насочил своите усилия основно в три области: Съвременни проблеми на ислямските науки; История и култура на мюсюлманите в България; Статистически проучвания.

През изминалите две години НИЦ реализира редица научни проекти самостоятелно и в партньорство с други академични институции в България. Бяха проведени конференции, научни дебати и публични лекции. Така също представители на НИЦ взеха участие със свои статии и студии в сборници на различни университети. Бяха представени и монографии на изследователи от експертния съвет на НИЦ като доц. д-р Ибрахим Ялъмов, д-р Сефер Хасанов, д-р Кадир Мухаммед, д-р Ариф Абдуллах и др. За изминалия недълъг период от време НИЦ създаде мостове между различните академични инсти-

туции в България, както и между значителен брой изтъкнати изследователи в широката рамка на ислямските изследвания. Тези връзки и общуване могат да бъдат определени като необходимост за интердисциплинарното израстване на академичното общество, както и за по-доброто взаимно разбиране на различията в хода на новите глобални реалности.

Към настоящия момент НИЦ работи по два научни проекта, които навлизат в своята финална фаза: сборник със статии за личността на Пратеника Мухаммед и сборник за междурелигиозните отношения.

В своята цялостна дейност НИЦ се стреми към последователен и конструктивен подход на изучаване и представяне на ценностите на ислямската религия и култура, като по този начин се опитва не просто да бъде част от културното многообразие, но и активно да участва в мултикултурния процес.

Книжовно-издателска дейност

Книжнината винаги съпътства религията, независимо коя религия и в коя епоха. Това е валидно най-вече за монотеистичните религии. Ислямът е последната, изпратена от Аллах Те-аля, религия, като най-голямото доказателство на нейния Пратеник Мухаммед (с.а.с.) е Коранът. Коранът е запазен и ще остане такъв до деня на Съдния ден, както в сърцата на мюсюлманите, така и книжните реликви. Ето защо ислямът и в частност Мюсюлманско изповедание в България отделя специално внимание на книгите. Друга причина за това е практическата страна на въпроса, а именно: чрез книгата се достига до по-широка публика, отколкото чрез събеседването.

Книгоиздаването в МИ винаги е било факт, но преди комунистическия режим са издавани религиозни книги само на османотурски език, а по време на комунизма то е сведено само до издаването на религиозен календар, и то в много оскъдни количества.

В началото на демократичните промени в България мюсюлманите изпитват остра нужда от ислямска литература, чрез която да научат принципите на религията си. Тъй като тя не се намира в България, мюсюлманите се опитват да си я набавят от Република Турция, защото е на достъпен език за по-голямата част от тях. Мюсюлманско изповедание също започва работа по издаването на ислямска литература, а заедно с това и някои благотворителни фондации, извършващи религиозна дейност. Естествено, издаването на въпросната литература става на български език и се ограничава в превода на няколко книги или брошури.

Изкуствено създаденото противоборство в определен период в МИ не позволява да се разгърне сериозна издателска дейност. Всъщност и материалното положение на Изповеданието не позволяваше издаването на достатъчно литература. Книгоиздаването се спонсорираше от дарители, които в повечето случаи поставяха условие книгите да се раздават безплатно, което практически не дава желаните резултати.

За да се съхрани паметта в писаното слово, усърдно работи отдел „Издаателство“. Той бе реорганизиран през 2013 г. с цел да поеме ръководството по издаване и разпространение на печатни издания. От самото начало отделът направи някои реформи, които можем да отбележим:

- А) Бе изготвен списък със заглавия на издадената дотогава литература, както и на книгите, подготвени за печат. Това даде възможност да се направи правилен подбор на книгите, които трябва да бъдат издавани в зависимост от нуждите на мюсюлманите. Можеше да се видят и издадените от сродни организации книги, за да не се повтарят.
- Б) За по-добър мениджмънт отдел „Издаателство“ разгърна масирана рекламна кампания с цел достигане до по-широка публика, отделът отвори и своя страница във

фейсбук, чрез която се осъществява и продажба на книги. Това даде възможност на много млади хора да се запознаят и заинтересуват от дейността на този отдел и да станат съпричастни към нея.

- В) През този мандат от Висшия мюсюлмански съвет (ВМС) бе избрана комисия, която да очертава политиката на отдел „Издателство“. Следователно решенията за избор на издаваната литература не се вземат еднолично, нито пък от някой спонсор, а от хора с богат опит в книгоиздаването. Същата тази комисия изготвя и проект за работата на отдела, съобразен с потребностите на мюсюлманите, както и с материалните възможности на Изповеданието.
- Г) Това, което е съвсем ново за МИ, е, че отделът успя да участва със собствен щанд в базара на книгата в София, провеждан в НДК. Това даде възможност за излизането на Изповеданието на книжния пазар и популяризирането на ислямската литература в страната. За съжаление, не успяхме да участваме в последния Софийски международен панаир на книгата през месец декември м.г., тъй като пред нас бяха поставени трудни за преодоляване условия, а накрая не получихме щанд на достойно за нас място.
- Е) Отдел „Издателство“ организира кампании за разпространение и популяризиране на издадената литература. Такива са Рамазанската кампания за четене, кампанията по време на Седмицата на сираците под надслов „Дари книга на сирак“ и др.

Към настоящия момент на българския книжен пазар има над 100 заглавия, издадени от отдел „Издателство“ на ГМ.Освен книги на български език отделът издава литература и на турски език, което дава възможност на желаещите да четат книги на майчин език. Това се отнася най-вече за подготвеното

помагало за Коран-курсовете и за преподавателите в тях. Това е и добра възможност да се използват оригинални термини, свързани с исляма.

Издаването на годишни календари (джобни и стенни) е друго направление на въпросния отдел, като времената за намаз, както и датите на религиозните празници. Забележките и препоръките на мюсюлманите се вземат предвид, поради което, въпреки многото издания на календари, издадените от Мюсюлманско изповедание се предпочитат от общността.

Наред с книжовната дейност в страната, от 25 г. се издава месечното издание, което е трибуната на Изповеданието – списание „Мюсюлмани“. То поддържа своята популярност сред мюсюлманската общност в България. Макар и бавно, броят на абонатите се увеличава с всяка година. Въпросното списание излиза на български и турски, което дава възможност на всеки да се възползва от предпочитания от него език.

Към списанието се издава и притурка за деца, която съдържа интересни материали, свързани с ислямската култура и религия. През 2014 г. страниците на списанието бяха увеличени, както и форматът на притурката за деца, което я прави по-привлекателна за подрастващите.

Хаджът – свещеният път на поклонника

Хаджът е един от стълбовете на ислямската религия. Право и задължение на всеки мюсюлманин е един път в живота да отиде на хадж. Мюсюлманско изповедание организира поклонението хадж, което е добра възможност за всеки, който желае да извърши този ибадет, да го направи по най-удобния и правилен начин. От 2012 г. Главно мюфтийство подобри организацията за хадж, а именно:

- А) Организацията се прави в съответствие с Правилник за хадж и умре, изготвен от ВМС и специална комисия, съ-

що избрана от ВМС. Реализирането на хаджа се прави по предварително изготвена програма, което дава възможност за подготовката на кандидат-хаджиите.

- Б) Всяка година преди хадж се провеждат семинари с кандидат-хаджиите за запознаването им с ибадета хадж. Практиката показва, че тези семинари спомагат за по-доброто протичане на хаджа.
- В) Благодарение на предварителната подготовка и на опита на служителите в Главно мюфтийство, всяка година качеството на обслужването на хаджиите се издига.
- Г) Организирано са културни мероприятия и посещения на исторически места в Мекка и Медина, което дава възможност на хаджиите да се запознаят по-добре с историята на исляма.

Тези и други мероприятия са приоритет на служителите в отдел „Хадж“, тъй като се надяваме броят на хаджиите да се увеличава с всяка изминала година. Още повече се надяваме този ибадет да се извършва най-вече от млади, а не предимно от по-възрастни хора. За последните 5 години своето поклонение са извършили над 1600 мюсюлмани.

От 2014 г. година се организира и поклонение-умре, което дава възможност на българските мюсюлмани да посетят свещените земи за по кратък срок и при по изгодни финансови условия, макар и да не в сезона за хадж.

Социална политика – „От хората за хората!“

Религията, и в частност ислямът, е тясно свързана с реалния живот на хората. Тя е основен фактор в решаването на социално-икономическите проблеми на обществото от векове. В нашето съвремие тази реалност придобива все по-голямо приложение, след като религията беше изтласкана в периферията на живота. Една от сферите, в която Мюсюлманско изповедание

развива социалната си дейност, е подпомагането на социално слаби хора. От началото на мандата Главно мюфтийство се ангажира с дейности, които имат за цел да подпомогнат бедни хора, като с течение на времето тези дейности се разрастват и се популяризират сред мюсюлманите. В този аспект бяха направени и първи стъпки, като:

- А) Беше разкрит отдел „Социален“, който да се занимава специално с благотворителна дейност. Този отдел развива своята политика съгласно програма, изготвена от Комисията по социалните дейности към ВМС. Въпросната комисия е ангажирана, както със сферата на дейност на отдела, така и с контрола на дейността му. Така работата на отдел „Социален“ е по-прозрачна, което води до по-високо доверие и продуктивност.
- Б) Отделът организира Национална кампания за набиране на средства за курбани по време на Курбан байрам, като дарителите в тази кампания са както от страната, така и от чужбина. В началото на мандата средствата бяха раздавани по региони и мюсюлманите по места извършваха жертвоприношенията и раздаваха месото на нуждаещите се хора. С развитието на дейностите качеството значително бе повишено и сега жертвоприношенията се извършват в специализирани високотехнологични заведения, съответстващи на всички хигиенни норми и съвременните европейски изисквания.
- В) В случаи на природни бедствия отделът организира благотворителни кампании за набиране на средства и разпределянето им между бедстващите в съответния район.
- Г) С оглед на международната реалност и бежанската вълна МИ чрез своя отдел „Социален“ организира мащабна дарителска кампания в полза на бягащите от войната още в първите кризисни месеци през 2013 година. В тази кампания взеха участие всички райони на страна-

та, като помощите се изразяваха, както в парични средства, така и в натура. В някои райони бежанците директно бяха подпомогнати от мюсюлманското население. Естествено, това е нормална реакция от страна на мюсюлманите, понякога се налага да се действа съобразно ситуацията, в която се намираме.

- Д) През този мандат бе започната кампания за набиране на средства за подпомагане на сираците. Това е дело, с което трябва да се ангажира всеки мюсюлманин, тъй като задълженията ни към сираците са да се грижим за тяхното морално възпитание и материална издръжка.

Мюсюлманите в страната разчетоха много добре отправения към тях апел и от много места се активизираха хора, които помагат на сираците с различни средства и способности. Трябва да се отбележи, че с всяка изминала година средствата за сираците нарастват, а респективно и броят на получените помощ сираци също се увеличава. Отделът обръща внимание и на възпитанието на децата, лишени от родителски грижи, а заедно с това осъществява и контакти с родител или близък на сираците, за да се види как може да им се помогне по-ефективно. Към настоящия момент Мюсюлманско изповедание обгрижва 158 сирака.

Със скромните средства на Изповеданието и активните усилия и подкрепа на мюсюлманската общност отдел „Социален“ е осъществил проекти за над 3 000 000 лева. Това е една сериозна сума за възможностите на нашата институция и редовите мюсюлмани, поради което съм длъжен да изкажа благодарността си за оказаната подкрепа.

Съхраняването на вакъфската ни цивилизация

Вакъфските имоти представляват ценностна система, изградена от дедите ни, която не се променя и не губи стойността си. Според принципите на ислямското право, както и според всич-

ки устави на Мюсюлманското изповедание в България, вакъфски имот не се продава и не се злоупотребява с него. Тоест той трябва да се използва по предназначение за това, за което е завещан. За съжаление, в началото на двадесети век всички вакъфски имоти в страната са иззети от управителните органи на тези организации и са предадени във владение на Мюсюлманските настоятелства (МН), респективно на Мюсюлманско изповедание. През 2002 г. в България беше приет нов Закон за вероизповеданията, според който цялото Мюсюлманско изповедание стана едно юридическо лице. Това предизвика известни сътресения в Изповеданието по отношение на вакъфските имоти, тъй като нотариалните актове за тях бяха на различни юридически лица, които са съществували през различни периоди.

На базата на този закон през 2006 г. в страната бяха направени ревизии на редица МН, като ревизионните актове бяха съставени на Мюсюлманско изповедание, а не на Мюсюлманските настоятелства, защото те не са юридически лица. Подобни ревизии на МИ бяха направени многократно, като една от тях беше през 2011 г., според която МИ е бюджетна организация. Това са само част от проблемите, поради които е наложен заповед за вярху голяма част от вакъфските имоти.

Друг проблем, с който се сблъсква МИ по отношение на вакъфските имоти, е злоупотребата от страна на някои вече бивши членове на Мюсюлманските настоятелства. Опитите за продажба на имоти на Изповеданието, както и отдаването им под наем за дълъг период от време, е обичайна практика в някои градове като Пловдив. В този аспект Мюсюлманско изповедание завежда дела, които се проточват с години, което е голяма загуба за Изповеданието.

Споменатите по-горе проблеми налагат централизация на вакъфските имоти, което не се нрави на много от Мюсюлманските настоятелства. За да се обясни този проблем на МН, отдел „Вакъфи“ организира среща с председатели на МН по места. След разяснение от страна на специалистите от Главно мюф-

тийство, освен че проблемите се изясняват, са изготвяни и планове за опазването и развитието на вакъфските имоти.

На централно ниво беше направена инвентаризация на имотите в цялата страна, което е закъсняла дейност. Чрез тази дейност МИ придоби представа за притежаваните имоти, за задълженията както към държавата, така и към общините. За тези данъци МИ отделя средства за погасяването им, като целта е издължаване към държавата и вдигане на запора върху имотите на мюсюлманите.

Всяка година от бюджета на Изповеданието се отделят средства за ремонт на вакъфски имоти, като с предимство са тези, които имат приходи, както и тези, които са в лошо състояние. За последните 5 години са реконструирани 13 вакъфски имота и придобити 61. Ремонтите на джамии в някои населени места също са част от дейността на отдел „Вакъфи“ на Главно мюфтийство. През този мандат са ремонтирани 36 джамии и са построени 27 нови. За построяването на джамии МИ търси спонсори, които подпомагат техния строеж, а след това биват стопанисвани от самите мюсюлмани.

За съжаление, проблемите с вакъфите все още са големи, а за тяхното решение е необходимо съпричастието на всички мюсюлмани. Всеобщата работа е единственият начин да се намери решение, защото практиката показва, че този въпрос не може да се решава на парче. Вакъфските имоти са важен доходоносен фактор за институцията, благодарение на приходите от тях тя развива своята дейност в различни аспекти, като най-важният сред тях е обезпечаването на достойния труд на имамите в страната.

Стройна и съзидателна финансова дисциплина

С оглед подобряване на финансовата дисциплина и рационалното разходване на средствата, с ясен приходен и разходен контрол, в края на 2012 г. ръководството на МИ възложи на неза-

висим регистриран одитор, член на Института на дипломираните експерт-счетоводители в България, да извърши **одит на финансово-счетоводната дейност** на Мюсюлманско изповедание. Докладът от одита беше приет от ръководството на Изповеданието на 15.03.2013 г. и беше представен на събранието на районните мюфтии през април 2013 година.

Въз основа на констатациите в доклада, включително установените пропуски, взехме решение да започнем **централизация на финансово-счетоводната дейност** на Мюсюлманско изповедание със следните цели:

- А) Да се съобразяваме с всички български счетоводни и данъчни закони, за да избегнем наказателните актове на Националната агенция за приходите.
- Б) Максимално да защитаваме интересите на Изповеданието чрез създаване, съхраняване и използване на информация за цялото имущество на Мюсюлманско изповедание.

За реализиране на централизацията бяха извършени следните **дейности**:

- А) Въведе се нов счетоводен софтуер и нова счетоводна система, която позволява следене на разчетите, използване на информация за вземането на управленски решения и съобразяване с всички данъчни закони.
- Б) Централизира се издаването на фактури, за да не се допускат нарушения на счетоводното и данъчно законодателство.
- В) Въведеха се строги вътрешни правила за отчетността и контрола, които имат значение за спазването на финансовата и данъчната дисциплина.
- Г) Започна отчитане на всички документи за разходи съобразно данъчното законодателство.

- Д) Въведоха се бюджетни кодове за следене на разходите и бюджетен контрол.
- Е) Обработиха се всички документи от 01.01.2011 г. до началото на централизацията съгласно счетоводните и данъчните закони.

Резултатите от централизацията до момента могат да се обобщат по следния начин:

- А) Актовете на Националната агенция за приходите и на общините бяха намалени с над 1 200 000 лева.
- Б) Официалните годишни приходи съгласно българското законодателство на Мюсюлманско изповедание отчетоха ръст в размер на над 250%.
- В) Бяха открити множество договори за наеми, които не се отчитаха в Главно мюфтийство и съгласно счетоводното и данъчното законодателство; броят на наемите, които се отчитат съгласно законодателството, се увеличи с 263%.
- Г) Имотите в счетоводната система на Мюсюлманско изповедание, които се водят съгласно всичките законови изисквания, с оглед тяхното опазване и правилно управление, бяха увеличени от 20 броя на над 3370 броя.
- Д) Имаме възможност да използваме новите актове на Националната агенция за приходите и решенията на съда, за да намалим още актовете на Националната агенция за приходите, които се отнасят за периода от 2006 г. до 2011 г.

Централизацията доведе и до създаването на ефективна финансова система на Мюсюлманско изповедание, която включва следното:

1. Счетоводно отчитане и вътрешен контрол:

- водене на синтетични и аналитични счетоводни записвания за имуществото и разчетите;
- осигуряване съхраняването и използването на счетоводната документация съгласно изискванията на Закона за счетоводството;
- осигуряване на надеждност на финансовото отчитане, включително опазването на активите, ефективност и ефективност на операциите и спазването на законовите изисквания, договорите и вътрешните правила;
- осъществяване на предварителен финансов контрол при извършването на разходи и поемането на задължения.

2. Финансово счетоводство и финансови анализи:

- изготвяне на финансови отчети съгласно Закона за счетоводството и приложимите счетоводни стандарти;
- изготвяне на месечни, тримесечни и годишни статистически отчети съгласно Закона за статистиката;
- анализиране на финансовото и имущественото състояние и постигнатите резултати в края на периода;
- анализиране на входящите и изходящите парични потоци по периоди.

3. Данъчно облагане и данъчно счетоводство:

- начисляване и следене на данъчните задължения по всички данъчни закони;
- подаване на данъчни декларации в предвидените от данъчното законодателство срокове;
- поддържане на счетоводство, необходимо за установяването на данъчните задължения по всички данъчни закони, включително разграничаване на стопанска и нестопанска дейност (религиозна) за данъчни цели;

4. Управленско счетоводство и управленски контрол:

- изготвяне на вътрешни отчети и справки за нуждите на ръководството, Висшия мюсюлмански съвет и служителите;
- анализиране на резултатите, изготвяне на прогнози и проекции, необходими за вземането на управленски решения;
- анализиране на входящите и изходящите парични потоци за целите на ефективното им управление;
- изготвяне на финансови и оперативни бюджети за дейността;
- анализиране на постигнатите резултати по центрове на отговорности и бюджетен контрол;
- разработване на бюджети и отчети за капиталови разходи и контролиране на тяхното изразходване;
- анализиране на разходването на средствата за заплати, допълнителни възнаграждения и други.

Нови хоризонти в правното обслужване и обезпечаване на Мюсюлманско изповедание

С оглед на широкия спектър от интереси, които Мюсюлманско изповедание защитава в полза на мюсюлманската общност, се налага много от казусите да се решават в съда. Съдебните казу-си, по които МИ е страна, към момента са над 70.

Оттук идва и следната равносметка: налични над 70 дела, 27 са приключените. От тези 27 приключени дела 22 са спечелени и 5 са загубени.

Сред тези дела като успехи могат да се изтъкнат: намалени задължения на Изповеданието към държавата в размер на над 700 000 лева; осуетени опити да се източат пари от Изповеданието в размер над 500 000 лева; върнати два апартамента на МИ; постигнати извънсъдебни споразумения със страни по дела, с които са защитени интереси на Изповеданието за над 400 000 лева; осъдени страни да заплатят на МИ присъдени наеми, както и присъдени разноски в общ размер над 130 000 лева. Или общо ползите за Мюсюлманско изповедание от работата на отдел „Правен“, изразени в числа, надхвърлят сумата от 1 850 000 лева.

Като загубите на дела и заплащането на разноски по тях са далеч под тази сума.

Изпълнителните дела за задължения както към държавата, така и към частни кредитори не можем да ги определим като успешни и неуспешни, те приключват, след като задължението бъде изплатено. За този период Мюсюлманско изповедание се е разплатило по над 10 изпълнителни дела към частни кредитори за приблизителна обща сума от 50 хиляди лева. Към настоящия момент неоспорените задължения на Изповеданието към частни кредитори по изпълнителни дела са общо към четири лица – две юридически и две физически, като общият размер на задълженията към тях е не повече от 58 000 лева.

Основната част от задълженията на Изповеданието са публични – към държавата и общините. 2 000 000 от тези задължения Изповеданието приема и следва строен погасителен план. Над 3 000 000 са начислените задълженията, които Изповеданието оспорва във съда с основния мотив, че са наложени неправомерно.

Първи стъпки в международната дейност

С оглед на глобализацията се съвременен свят и активната икономическа имигрантска обстановка Мюсюлманско изповедание активизира дейността си в международен аспект с цел да предложи своите услуги на български граждани, изповядващи исляма, живеещи в чужбина. Тази дейност се организира и развива от отдел „Международен, връзки с обществеността и протокол“. Той планира, координира и осъществява международните отношения и контакти на Мюсюлманско изповедание, като съблюдава институционалния авторитет на институцията при представянето ѝ пред чуждестранните партньорски организации и граждани. Обезпечава отношенията с всички държавни, неправителствени и сродни организации в чужбина.

Сред основните цели на отдела са и планирането, координирането и провеждането на информационната политика на МИ, като осигурява публичност и прозрачност на дейността на институцията и информира обществеността за политиката на Изповеданието.

Проучва и анализира общественото мнение, разработва и организира информационни кампании за представяне и популяризиране дейността на МИ.

В стремежа си да отговори на очакванията на българските мюсюлмани извън страната отделът организира в чужбина няколко срещи на Главния мюфтия и неговите заместници. Срещи с мюсюлманската общност се осъществиха в Лондон и Брюксел. Отчетена е висока необходимост от развиването на тази

дейност, която в бъдеще ще се увеличава съобразно финансовите възможности на институцията.

Вътрешен контрол

С оглед обезпечаване законосъобразното и ефективно функциониране на Мюсюлманско изповедание и дейностите, които то генерира, през 2012 г. е създаден отдел „Вътрешен одит“. Той включва комисия от трима членове. Председателства се на ротационен принцип. Целта на създаването на комисията е да проверява и ревизира Районните мюфтийства (РМ), Мюсюлманските настоятелства, имамите, ваизите, преподавателите в Коран-курсовете, провеждащи се на територията на Република България. Разглежда също и писмени сигнали или жалби на всички структурни звена към Мюсюлманското изповедание (ГМ, РМ, МН), друго физическо или юридическо лице до Главния мюфтия/Главно мюфтийство. Със своята дейност комисията установява реалното финансово и материално (имуществено) състояние на всички структурни звена на Изповеданието.

Дава задължителни препоръки за по-ефикасното спазване и изпълнение на всички актове, приети от органите на Мюсюлманско изповедание и действащото законодателство.

Дава насоки, предписания и препоръки при установени нарушения и грешки. Изготвя констативни протоколи, доклади и становища по даден въпрос, засягащ пряко или косвено институцията Мюсюлманско изповедание.

Основните принципи на работа на отдел „Вътрешен одит“ са: ред, законност, обективност и безпристрастност.

За периода 2012–2015 г. отдел „Вътрешен одит“ е направил ревизии на общо 14 от наличните 21 Районни мюфтийства на територията на Република България.

Ревизирани са 110 Мюсюлмански настоятелства.

Извършени са проверки в 716 Коран-курса.

Проверени са 615 имами.

Институционална памет

С оглед съхраняването и предаването на бъдещите поколения на институционалната памет Мюсюлманско изповедание поддържа архив от над 42 000 архивни единици, обхващащи различни периоди от вековната история на институцията. Архивната дейност се извършва със специализирана дигитализирана система при условия, адекватни за боравене с архивни документи. Ежегодно в архива постъпват над 5000 архивни единици. Правилното им класифициране и водене на регистри създава подходящи условия за ползването на архивните единици от граждани и научни изследователи.

Уважаеми дами и господа делегати на редовната Национална мюсюлманска конференция,

Дейността, отчетена в този доклад, показваща развитието и постиженията на Мюсюлманско изповедание през последните 5 години, е пряк резултат от обединените усилия на целия експертен, духовен и общностен ресурс на мюсюлманската общност. Всяко едно постижение е еманация на преките усилия на мюсюлманите в нашата държава. Но пътят, който предстои да извървим, все още е твърде дълъг, поради което аз си позволявам да се обърна към всички мюсюлмани от трибуната на най-висшия ни форум с пожелание да продължават да полагат усилия за благо на всички мюсюлмани и на цялото общество.

В заключение можем да откромим няколко важни предпоставки, които имат ресурса да генерират бъдещия просперитет и стабилно развитие на Мюсюлманско изповедание, респективно на мюсюлманската общност (уммет), в Република България:

– Наличието на висококомпетентен кадрови ресурс, който да води делата на мюсюлманите напред и нагоре.

– Разработването на съвременни и устойчиви управленски механизми за ефективно и прозрачно управление в услуга на хората.

– Силно и непоколебимо доверие от страна на мюсюлманите, подкрепено с активно участие в делата, гарантиращи тяхната свобода на убеждение и вяра във Всевишния.

СЪДЪРЖАНИЕ

Религиозно-проповедническа дейност (Иршад)	5
Просветно-образователна дейност	9
Научноизследователска дейност	13
Книжовно-издателска дейност	14
Хаджът – свещеният път на поклонника	17
Социална политика – „От хората за хората!“	18
Съхраняването на вакъфската ни цивилизация.....	20
Стройна и съзидателна финансова дисциплина	22
Нови хоризонти в правното обслужване и обезпечаване на Мюсюлманско изповедание	27
Първи стъпки в международната дейност	28
Вътрешен контрол	29
Институционална памет	30

grandmufti.bg

@grandmuftibg

grandmufti.bg